

Mateusz Adam Smolana

.....
(imię i nazwisko kandydata na dyrektora)

PROGRAM DZIAŁANIA

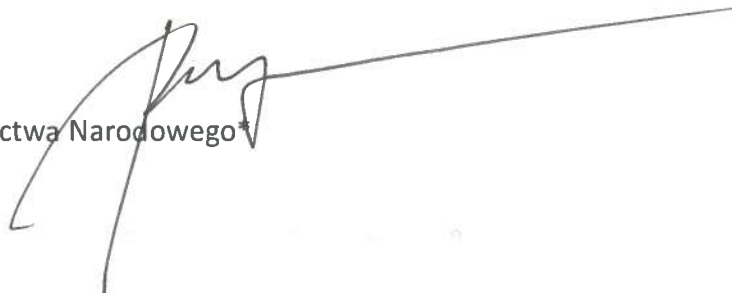
(do publikacji na stronie podmiotowej w BIP MKiDN oraz na stronie internetowej współzałożyciela/współorganizatora instytucji kultury lub na jej stronie internetowej)

INSTYTUT DZIEDZICTWA SOLIDARNOŚCI

.....
(nazwa muzeum/instytucji kultury z obszaru polityki pamięci)

NA LATA 2020–2023

Akceptacja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Instytut Dziedzictwa Solidarności

Gdańsk, dnia 10 lipca 2020 r.

(miejsce i data)

*/ ewentualne dodatkowe pola do akceptacji przez pozostałych założycieli i/lub organizatorów w przypadku instytucji współprowadzonych, jeśli akceptacji wymaga umowa.

Diagnoza stanu instytucji

Instytut Dziedzictwa Solidarności (IDS) jest państwową instytucją kultury powołaną na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Komisją Krajową Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w dniu 31 sierpnia 2019 roku. Statut Instytutu Dziedzictwa Solidarności stał się załącznikiem do umowy założycielskiej, a IDS wpisano do rejestru instytucji kultury pod numerem RIK 116/2019. Instytut merytorycznie i organizacyjnie podlega właściwemu ministrowi. Celem IDS jest określone statutem szerokie działanie w Polsce oraz poza jej granicami na rzecz upamiętniania dziedzictwa NSZZ „Solidarność” jako związku zawodowego i masowego ruchu społecznego. Skuteczność realizacji zadań statutowych będzie zależała od stopnia sprawnego rozwoju Instytutu, jego możliwości finansowych, organizacyjnych i kadrowych.

Fundamentalną wartością jest znaczenie Solidarności, która bezpośrednio przyczyniła się do obalenia reżimu komunistycznego i odzyskania przez Polskę niepodległości. Dlatego też w sferze aktywności i zainteresowań Instytutu zrozumienie fenomenu Solidarności jako przejawu dążeń niepodległościowych i wolnościowych Polaków, zwłaszcza w kategoriach badawczych, w uzasadniony sposób rozszerza cezurę na okres od odwilży 1956 roku do przemian w roku 1989, bez utraty dalszej perspektywy.

Profil funkcjonowania IDS umożliwi szeroką aktywność działań wystawienniczych, wydawniczych, edukacyjnych i promocyjnych, a także w zakresie gromadzenia, opracowywania, digitalizacji, możliwie szerokiego udostępniania wiedzy i zbiorów za pomocą najnowszych form komunikacji. Instytut będzie prowadził te zadania samodzielnie oraz wspólnie z pokrewnymi instytucjami o ustalonej renomie i dorobku, w tym z państwowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi, badawczymi, fundacjami, stowarzyszeniami oraz mediami. Formalnie współpraca będzie się odbywać na podstawie umów, które szczegółowo określą zagadnienia problemowe, zakresy zadań oraz wielkość niezbędnych nakładów finansowych pozwalających na sprawną ich realizację.

Instytut Dziedzictwa Solidarności powstał w trzecim kwartale 2019 roku i pozostaje w organizacji. Okres organizacji IDS powinien zakończyć się w 2020 roku. Za moment finalny uznaję zbudowanie zespołu osób oraz optymalne przygotowanie biur pod względem materiałowym do sprawnego wykonywania zadań wynikających z opracowanego i zatwierdzonego przez Radę Instytutu harmonogramu działania IDS na rok kalendarzowy.

Obecnie IDS nie posiada zbiorów czy oddziałów. Tymczasowa siedziba znajduje się przy ul. Wały Piastowskie 24 w Gdańsku. Pomieszczenia są wynajmowane od Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Umożliwiają one wyłącznie pracę biurową. W związku z tym, w możliwie nieodległej perspektywie czasu, dostrzegalną potrzebą jest zakup własnej siedziby. Posiadanie jej zwiększy potencjał organizacyjny, niezależność i tym samym umożliwi sprawniejszą realizację zadań statutowych. Własna siedziba da niezbędną przestrzeń, którą trzeba będzie zorganizować tak, aby rozbudować zaplecze do realizacji nowoczesnych form pracy – uruchomić studio nagrań filmowych i notacji wideo, ale także archiwum i pracownię naukową oraz zakupić niezbędny sprzęt do wykonywania prac w siedzibie, ale także poza nią. Siedziba IDS niezmiennie będzie znajdować się w Gdańsku. Instytut w pierwszym okresie działalności będzie finansowany głównie z budżetu państwa.

Celem IDS jest pozyskanie od początku 2021 roku Sali BHP Stoczni Gdańskiej do wszelkich działań zgodnych ze statutem na podstawie wieloletniej umowy. Idealnym rozwiązaniem będzie formuła pozwalająca na przejęcie pełnego zakresu odpowiedzialności i możliwości zarządzania obiektem. Sala BHP Stoczni Gdańskiej to legendarna kolebka Solidarności – miejsce strajku w sierpniu 1980 roku, obrad Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego i podpisania fundamentalnego Porozumienia Gdańskiego. Dziś jest ona prawną własnością współzałożyciela IDS: Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Pozyskanie Sali BHP podniesie prestiż realizowanych przedsięwzięć. Z drugiej strony będzie generowało konieczność opieki nad budynkiem i wszystkimi jego elementami składowymi, konstrukcyjnymi, instalacyjnymi, technicznymi oraz stałą kolekcją muzealną (wystawa stała „Stocznia – Solidarność”). Od 1999 roku Sala BHP jest objęta obszarowym wpisem do rejestru zabytków. W grudniu 2018 roku jej ochrona konserwatorska została wzmocniona poprzez nadanie statusu Pomnika Historii. W 2021 roku Sala BHP wraz z miejscowym obszarem wpisanym do rejestru zabytków ma szansę znaleźć się na „Liście światowego dziedzictwa UNESCO”. To wyraźne atuty, ale też ściśle określone zobowiązania do prowadzenia bieżącego utrzymania i potencjalnie niezbędnych inwestycji, które pozwolą na racjonalizację przyszłych kosztów i eksploatacji, a jednocześnie do utrzymania aktualnej i sprawdzonej formuły całorocznej dostępności obiektu. Sala BHP Stoczni Gdańskiej na mapie zabytków w Gdańsku jest jednym z najważniejszych miejsc pamięci i jednocześnie salą konferencyjną ze stałą, wartościową, historyczną ekspozycją muzealną, ale wymagającą rewitalizacji i inwestycji. Utrzymanie oryginalnego standardu oraz komfortowego dla zwiedzających, gości i

pracowników użytkownika obiektu o niezwyklej wartości materialnej i fundamentalnej wartości niematerialnej dla historii Polski i dziedzictwa Europy jest jednym z obowiązków i przyszłych wyzwań dla zarządcy.

Sala BHP powinna stanowić istotny przyczółek do realizacji zadań wynikających z wpisania obszaru Stoczni Gdańskiej (znajdującego się w wojewódzkim rejestrze zabytków) na „Listę światowego dziedzictwa UNESCO”. IDS jest właściwą instytucją, która efektywnie podejmie się realizacji planu zarządzania wpisanego terenu. Moja wieloletnia współpraca ze służbami konserwatorskimi, Narodowym Instytutem Dziedzictwa, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, pracownikami Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej oraz przedstawicielami podmiotów gospodarczych, właścicielami terenów i nieruchomości pozwala z optymizmem patrzeć na możliwości wypełniania obowiązków, które określać będzie tzw. plan zarządzania dla miejsca wpisanego na „Listę światowego dziedzictwa UNESCO”. Do naczelnych zadań będzie należała ochrona wartości materialnych i niematerialnych oraz ścisła współpraca z właścicielami na wspólnie zasiedlonym i zarządzanym obszarze. Jestem przekonany, że IDS będzie mógł na podstawie statutu, dzięki swojej kadrze oraz perspektywicznym możliwościom finansowym, zagwarantowanym i określonym w dotacji podmiotowej, sprawnie realizować powierzone mu zadania.

Konsekwentnie dostrzegam w IDS potencjał organizacyjny i zarządczy, który wpisuje się w realizację polityki ochrony dziedzictwa Solidarności, ochrony rozumianej również jako konieczność integracji miejsc narodzin i pamięci NSZZ „Solidarność”. Możliwość zarządzania Salą BHP Stoczni Gdańskiej, przyszłym obszarem Stoczni Gdańskiej wpisanym na listę UNESCO, powinna skierować nasz potencjał na dążenie do włączenia przy kościele p.w. św. Brygidy w Gdańsku w obszar aktywnej działalności IDS. Uważam, że Instytut powinien aktywnie przeanalizować możliwości, a następnie dążyć do pozyskania tej nieruchomości, która w perspektywie lat pozwoli na utworzenie tam oddziału i realizację celów statutowych poza gdańską siedzibą. Symboliczne obiekty w Gdańsku i Szczecinie pozwolą również na zarządzanie substancją w wymiarze komercyjnym, co daje realną szansę generowania dochodów własnych (wynajem pomieszczeń), a to gwarantuje zapis dokumentu konstytuującego naszą działalność.

.....

Główne wyzwania

Wyzwania strategiczne (statutowe)

Analiza stanu działań najważniejszych instytucji zajmujących się problematyką Solidarności, jej dziedzictwa oraz własne obserwacje, wynikające z wieloletniej pracy w Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” i Fundacji Promocji Solidarności pozwoliła na zdefiniowanie głównych wyzwań oraz określenie obszarów problemowych.

Do zauważalnych problemów należy brak odpowiednio efektywnej aktywności instytucjonalnej na rzecz przedstawiania pełnego obrazu, czym była Solidarność. Tę przestrzeń będzie wypełniać IDS, zwłaszcza w prezentowaniu roli Solidarności jako siły kreującej niezależną myśl związkową i społeczną, a po 1989 roku – społeczną i polityczną opartą na wartościach demokratycznych i obywatelskich. Za jeden z kluczowych kierunków działania oceniam konieczność docierania do działaczy i ludzi wspierających działalność Solidarności zarówno w kraju, jak i za granicą. Osoby te wciąż przechowują żywą pamięć historyczną. Często są w posiadaniu zbiorów o znaczeniu historycznym, poznawczym. W tym celu równoległe powinny powstawać notacje ze świadkami historii. Aby popularyzować pozyskaną wiedzę, niezbędna jest bardzo szybka publikacja materiałów w sieci, na stronie internetowej Instytutu czy kanale w YouTube prowadzonym przez IDS. Absolutnie należy stawiać na pracę z wykorzystaniem nowoczesnych technologii w zapisie materiałów historycznych, źródłowych i na udostępnianie owoców tej pracy m.in. za pomocą Internetu. Wykorzystanie nowoczesnych środków komunikacji uważam za priorytet. IDS powinien korzystać w tym zakresie z postępu technologicznego, aby jak najszerzej i najskuteczniej popularyzować swój program i wszelką rozwijaną zespołowo statutową aktywność.

Dostrzegalny i konieczny do poprawy stanu rzeczy jest problem aktualnego rozproszenia i niekompletności zespołów archiwalnych, czyli dokumentów wytwórców, organizacji związkowych różnych szczebli, które określał statut NSZZ „Solidarność”, oraz struktur podziemnych po wprowadzeniu stanu wojennego. Wiele źródeł mieszczących się w ramach naszych celów statutowych jest w posiadaniu osób prywatnych w kraju i za granicą. Dotarcie do zgromadzonych przez te osoby zbiorów i kolekcji oraz pozyskanie ich na rzecz Instytutu w formie fizycznej lub cyfrowej jest absolutnie konieczne, ponieważ jest to jeszcze możliwe. Uptywający czas, odchodzenie pokolenia świadków historii motywują do działań i tym samym określają jeden z wektorów działalności Instytutu. Zadanie to będzie realizowane przez pracowników Wydziału Merytorycznego IDS.

Dostrzegamy konieczność scalania świadectw i dorobku środowisk solidarnościowych, zabezpieczania pamięci historycznej oraz materialnych dowodów działania jednostek i zbiorowości. Trudność stanowi duża liczba osób, środowisk i tym samym miejsc przechowywania źródeł (archiwaliów, spuścizn). Zjawisko to jest niewątpliwie znakiem dokonywania się historii i czasu, niemniej dziś, na poziomie instytucji mającej działać w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym gromadzenia zbiorów (archiwaliów i muzealiów), zmusza do wysiłku, aby docierać do osób i źródeł w celu ich pozyskania, zachowania i przekazania w umiejętny sposób następnym pokoleniom.

Kolejnym wyzwaniem jest potrzeba budowania wiedzy o dziedzictwie Solidarności na świecie. Wiedza ta jest pomniejszona przez powszechne i utrwalone eksponowanie historycznego i politycznego procesu zjednoczenia Niemiec, w tym symbolicznego aspektu obalenia Muru Berlińskiego. Najważniejszą i konieczną do przekazywania w Europie i na świecie jest wiedza, że w Polsce, jako pierwszym kraju Europy Środkowej, kraju porządku jałtańskiego, będącym w strefie bezpośrednich wpływów ZSRR, zaczęły się fundamentalne przemiany świadomości społecznej, które przypadły na lata 1980–1981. Dzięki powstaniu NSZZ „Solidarność” latem 1980 roku i masowego ruchu społecznego sprzeciwu, następnie dzięki budowie alternatywnych względem ówczesnego państwa struktur organizacyjnych, ucieleśnionych w formie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, oraz takim wydarzeniom, jak I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” zaczęły powstawać realne podstawy społeczeństwa obywatelskiego, przyszłego państwa demokratycznego i przyszłych pokomunistycznych elit wolnej Polski. Wyzwaniem dla IDS jest to, aby zwrócić uwagę, zwłaszcza w krajach Europy Zachodniej i szerzej rozumianego świata zachodniego, że pierwszym społeczeństwem, które realnie przebudziło się i skutecznie kwestionowało ład wprowadzony przez ZSRR, było właśnie społeczeństwo polskie dzięki NSZZ „Solidarność”. Będziemy chcieli tego dokonać za pośrednictwem organizacji i instytucji kultywujących pamięć demokratycznych przemian politycznych, społecznych, obywatelskich, także instytutów polskich za granicą oraz polskich placówek dyplomatycznych. Chcemy tego dokonać poprzez wystawy, odczyty, promocje książek i publikacji wydawanych przez IDS lub w szerszej współpracy międzyinstytucjonalnej. Jedną z możliwości, którą dostrzegam, jest wydawanie opracowań i źródeł w językach obcych. Następnie przekazywanie ich do zagranicznych bibliotek uczelni wyższych, uniwersytetów, tak aby weszły na listy sylabusów i literatury proponowanej przez kadrę naukowo-dydaktyczną swoim studentom. Również

w ten obszar aktywności wpisuje się możliwie szerokie korzystanie z potencjału Internetu i nowoczesnej komunikacji za pośrednictwem aplikacji.

Wyzwania kadrowe

Instytut Dziedzictwa Solidarności jest instytucją w trakcie organizacji. W pierwszym okresie IDS będzie się składał z dwóch wydziałów, które będą stanowiły organizacyjny fundament, a zatrudnienie (przez rok – dwa lata) nie powinno przekroczyć 12–15 etatów. Decydująca o wysokości przyszłego zatrudnienia będzie ocena efektywnej dynamiki realizacji zadań wynikających z założeń programowych przez MKiDN. Z tą oceną wiąże się odpowiednia wielkość dotacji podmiotowej. Do bieżącej, sprawnej realizacji zadań niezbędne jest zaangażowanie wykształconej, ambitnej, ale też doświadczonej zawodowo, a także możliwie młodej, perspektywicznej kadry. Niewielki skład personalny powinien cechować jak najwyższy stopień kompetencji zawodowych i równolegle niezwykle istotnych dla zespołu kompetencji interpersonalnych. Łącznie cechy te pozwolą na stworzenie optymalnych warunków do pracy i tym samym zdolności osiągnięcia w zadanym czasie założonych celów. Osiągnięcie zespołowego „team spirit” jest niezwykle potrzebne. Nie ilość, ale jakość tak rozumianego kapitału ludzkiego powinna być wewnętrzną siłą napędową IDS.

Wyzwania organizacyjne

Instytut dopiero buduje swoją strukturę organizacyjną. Dwa podstawowe działy IDS: Wydział Finansowo-Administracyjny i Wydział Merytoryczny są filarami Instytutu. Wydział Merytoryczny w przyszłości, w miarę rozwoju i osiąganych celów powinien wykryształizować ściślej wyspecjalizowane pionery. Uważam, że podstawą powinny być: **pion edukacyjny** – kreujący autorski program oparty na technicznych i dydaktycznych nowoczesnych środkach przekazu wiedzy dla młodzieży szkół podstawowych i średnich oraz nauczycieli; **pion wystawienniczy** – zajmujący się organizacją wystaw: problemowych, monograficznych, edukacyjnych w kraju i za granicą oraz **pion medialno-filmowy** – jego celem powinno być nie tylko tworzenie notacji, filmów dokumentalnych czy tworzenie globalnej bazy filmów o Solidarności, ale ściśle wspieranie pionu edukacyjnego oraz tworzenie strategii medialnej i popularyzacyjnej IDS. Aktywność wszystkich trzech pionów wspierać lub, w zależności od realizowanych zadań, koordynować będzie specjalista lub specjaliści ds. promocji i wydarzeń.

Ich zadaniem będzie aktywne tworzenie akcji promocyjnych, medialnych i strategii informacyjnej IDS.

TABELA

Cel	Działania	Wskaźniki				
		Nazwa wskaźnika i jednostka miary	Wartość bazowa (na podstawie dostępnych danych) rok N (2020)	Wartość wskaźnika w roku N + 1 (2021)	Wartość wskaźnika w roku N + 2 (2022)	Wartość wskaźnika na koniec kadencji (2023)
1. Popularyzacja wiedzy poprzez edukację i wystawiennictwo	1.1. Warsztaty organizowane lub współorganizowane przez IDS	Liczba warsztatów	2	4	5	11
	1.2. Publikacje wydane lub współwydawane przez IDS	Liczba promocji	3	3	3	9
	1.3. Wystawy	Liczba wystaw własnych	3	3(>1)	4(>1)	10
2. Pogłębianie wiedzy poprzez badania naukowe	2.1. Opracowanie i opublikowanie monografii	Liczba tytułów	0	1	1	2
	2.2. Opracowanie i opublikowanie zbioru źródeł	Liczba publikacji	0	1	2	3

3. Gromadzenie dokumentów	3.1. Pozyskanie dokumentów i ich zdigitalizowanie	Liczba metrów bieżących, jednostek/nośników	1	2	3	6
	3.2. Nagranie materiałów wideo (notacje ze świadkami historii)	Liczba pojedynczych materiałów filmowych	5	10	15	30

Grupy odbiorców

Dziedzictwo Solidarności jest wartością uniwersalną. Obejmuje wszystkich Polaków bez wyjątku, bez względu na pochodzenie, środowisko czy światopogląd. Odwołuje się ono do najważniejszych, tradycyjnych wartości i fundamentów, jak niepodległość, suwerenność czy wolność jednostki. Solidarność jako zjawisko społeczne wygenerowała katalog wartości i postaw, które są fundamentem świata demokratycznego – ich sens jest i może być rozumiany poza granicami kraju. Dziedzictwo Solidarności jest wartością wykraczającą poza granice Polski, co pokazuje doświadczenie i perspektywa historyczna. W wymiarze jednego tylko dokumentu przypomina o tym m.in. słynne „Poślanie do ludzi pracy Europy Wschodniej” uchwalone 8 września 1981 roku podczas I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”.

Zaangażowanie społeczeństwa w ruch związkowy i powszechna aktywność społeczna pod sztandarem Solidarności, będące skutkiem rozkładu systemu władzy w PRL, stały się inspiracją dla narodów regionu oraz przyczyniły się w latach 80. do wzmożenia ruchów niepodległościowych, wolnościowych i fali przemian politycznych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Z tego powodu odbiorcą działalności Instytutu może być każda osoba bez względu na pochodzenie etniczne, przynależność zawodową, społeczną, wiek, płeć czy wykształcenie.

Działalność IDS to przede wszystkim realizacja założeń statutowych i programowych, ujętych w konkretne plany i przedsięwzięcia adresowane do osób z kraju i zagranicy. Wykorzystywanie przez IDS strony internetowej czy kanału YouTube pozwoli dotrzeć do bardzo szerokiej grupy odbiorców zarówno w Polsce, jak i za granicą. Podobnie działania edukacyjne pozwolą efektywnie opowiadać o historii opozycji w PRL. W tym przypadku edukacja skierowana będzie przede wszystkim do młodzieży szkolnej. Zajęcia powinny

odbywać się w historycznych miejscach, w scenerii wystaw. Najgodniejszym miejscem świeckim w Gdańsku do tego predestynowanym jest Sala BHP Stoczni Gdańskiej.

Działalność wystawiennicza IDS zlokalizowana w budynkach lub plenerze pozwoli na docieranie do różnych odbiorców. Wystawy zlokalizowane w obiektach i poza nimi będą pokazywane w wielu miejscach w Polsce, zwłaszcza tam, gdzie Solidarność była silna i znacząco zapisała się w zbiorowej świadomości. Dostrzegam konieczność realizacji wystaw spójnych w warstwie narracji, nieprzeładowanych nadmiernie rozbudowaną treścią oraz o czytelnej kompozycji. Wystawy, zwłaszcza wewnętrzne, powinny przełamywać dotychczasowe trendy klasycznego układu bazującego jedynie na komunikacji z widzem za pośrednictwem klasycznych dwuwymiarowych plansz. Koniecznością wydaje się takie wykorzystanie przestrzeni, aby nośniki informacji przenieść w układy trójwymiarowe, które nie będą nużące dla widza, a w prosty sposób skłonią do większej uwagi i refleksji. Przykładem może być zastosowanie trójwymiarowej instalacji lub z wykorzystaniem oryginalnych elementów przestrzennych wzbogaconych historycznymi dokumentami lub muzealiami działającymi na emocje i wyobraźnię odbiorcy. W warstwie narracyjnej słuszne wydaje się posługiwanie się syntetyczną, dobrze zezemplifikowaną treścią, która będzie miała solidną podstawę merytoryczną i uniwersalny charakter.

Dla poszerzenia kręgu odbiorców każda z wystaw będzie dostępna na stronie WWW IDS. Wszystkie wystawy będą tłumaczone na języki obce. Dwujęzyczność będzie zasadą w relacji polski – angielski. Jeśli wystawy będą pokazywane w krajach, gdzie istnieją szczególnie przesłanki do zastosowania języka lokalnego, dla zwiększenia odbioru i intencji, a także zwiększenia popularności, zakładamy tłumaczenie treści wystawy na język lokalny. Taka praktyka będzie się wpisywać w strategię misyjności, czyli popularyzacji idei i dziedzictwa Solidarności, do czego IDS został powołany.

Strategicznymi odbiorcami, do których chcemy skierować swoje działania i aktywność, są działacze i osoby uczestniczące, współtworzące Solidarność jako związek zawodowy i ruch społecznych przemian. To ludzie pokoleń, struktur, organizacji i przynależności w okresie 1980–1989(91). Także aktywiści i uczestnicy oporu z lat 1956–1980, ze szczególnym uwzględnieniem lat 70., kiedy ich aktywność miała bezpośrednie przełożenie na charakter i formę oporu oraz organizację strajku w sierpniu 1980 roku. Te wszystkie osoby uważam za odbiorców, ponieważ naszym zamierzeniem jest, aby przede wszystkim włączyć tych świadków historii do aktywnego przekazywania nam swoich relacji, wspomnień i

dokumentów. Przekazując i dzieląc się swoją historią dzięki automatycznej popularyzacji w Internecie staną się jednocześnie ich odbiorcami i użytkownikami gromadzonej wiedzy. Następną grupą będą młode pokolenia, przede wszystkim młodzież szkolna i akademicka. Wszystkie owoce naszej pracy w zakresie popularyzacji wiedzy historycznej i źródeł oraz autorskich programów edukacyjnych IDS będą kierowane do tej grupy odbiorców. Będziemy chcieli to zrobić poprzez kontakty bezpośrednie podczas działań edukacyjnych, konferencji, odczytów, bezpośrednich spotkań ze świadkami historii, pokazów filmowych. Rozumiemy, że kierowanie działań edukacyjnych nie powinno odbywać się tylko za pośrednictwem pojedynczych wydarzeń. Stawiamy na utrwalenie i upowszechnienie naszej misji przez dedykowane szkolenia dla nauczycieli, odpowiednio atrakcyjnie przygotowany program edukacyjny. Wiedza przekazywana kadrze nauczycielskiej pozwoli jej na sięgnięcie po opracowania, źródła historyczne i najlepsze źródła informacji o tym, jak i gdzie poszukiwać zasobów i faktów. Jednym z elementów będzie pokazanie historii jako wieloaspektowego procesu. Dziś o tych złożonych procesach można opowiadać, sięgając do wielu źródeł archiwalnych, dokumentów oraz relacji świadków historii oraz korzystając z atrakcyjności przekazu. Upowszechnianie i przyciąganie młodego pokolenia do programu IDS będziemy realizować dzięki rozwijaniu platform nowoczesnej komunikacji, wykorzystując Internet i nowe technologie. Konieczne jest posługiwanie się współczesnymi instrumentami technologicznymi, zwięzłym językiem, który będzie zrozumiały dla najmłodszych pokoleń, co pozwoli efektywnie osiągać zamierzone cele.

Kolejną grupą będą goście z zagranicy, dla których planujemy komunikację bardziej tradycyjną, ale nie jedynie. Nasze wystawy zaprezentujemy w tłumaczeniu na języki obce. Wystawy te będą w uniwersalny i syntetyczny oraz zrozumiały i przejrzysty sposób przekazywały wiedzę o wydarzeniach i postaciach. Do tego niezbędne wydaje się stworzenie jednej uniwersalnej historii Solidarności w wersji popularnej, ale na wysokim poziomie merytorycznym, na podstawie niepodważalnych źródeł, tłumaczonej na wiele języków. Idealnym rozwiązaniem może być wspomniane wydanie zbioru najważniejszych źródeł lub cyklu książkowego ze źródłami, z tłumaczeniem na jeden lub dwa języki (angielski, niemiecki), tak aby stały się częścią kanonu lektur i materiałów źródłowych w szkołach i na uczelniach wyższych.

Wystawy i działania edukacyjne

Wystawy należy podzielić na: rocznicowe, monograficzne, biograficzne i problemowe. Każda z tych form ekspozycji powinna mieć swoje realizacje wewnętrzne (np. Sala BHP Stoczni Gdańskiej, bazylika św. Brygidy, Centrum Dialogu „Przełomy”, w Szczecinie, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach) oraz zewnętrzne (plenerowe) w przestrzeni publicznej miast, w miejscach, gdzie przepływ odbiorców będzie gwarantował jak największą oglądalność i skuteczne dotarcie z przekazem.

W 2020 roku, w którym przypadają okrągłe rocznice, nieodzowne będą wystawy z okazji podpisania Porozumień Sierpniowych. Będziemy upamiętniać postawy księży Kościoła katolickiego, wspierających NSZZ „Solidarność” i ruch Solidarność oraz działających na ich rzecz. Chcemy przedstawić sylwetki niezłomnych księży, kapelanów Solidarności, którzy poświęcili swoje życie odzyskaniu przez Polskę niepodległości, wolności i godności osobistej jednostki. Pokażemy moralne postawy duchowieństwa – strażników wartości chrześcijańskich, na których wzorowali się Polacy. Naszą intencją jest, aby wystawa ta była zaczynem realizacji niezwykle ważnej idei powstania stałej ekspozycji oraz czasowych wystaw problemowych pokazujących księży niezłomnych, której jedynie słuszną lokalizacją znajduje się w przestrzeni bazyliki pw. św. Brygidy w Gdańsku.

W kolejnych latach aktywność wystawienniczą będą dyktowały m.in. rocznice kluczowych wydarzeń: I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”, powstania Solidarności Walczącej, Radia Solidarność i wprowadzenia stanu wojennego.

Dostrzegam potrzebę organizacji wystaw problemowych, które mogłyby być połączone z wydaniem publikacji, organizowaniem konferencji lub debat. Jeden z tematów na wystawę problemową, prezentujący rozwój myśli związkowej, dotyczy ewolucji i wprowadzania zmian w zakresie prawa pracy, które były owocem działań NSZZ „Solidarność” na przestrzeni lat, począwszy od 21. postulatu w sprawie wprowadzenia wszystkich wolnych sobót, czyli pięciodniowego tygodnia pracy.

Instytut w swoich wystawach będzie przybliżał mniej znane szerszemu gronu społeczeństwa zagadnienia i fakty. Do takich należą tzw. Chełminiacy. W 2022 roku przypadnie 40 rocznica sformowania obozów wojskowych w Chełmnie i Czerwonym Borze. Były to obozy wojskowe dla działaczy Solidarności średniego szczebla, których nie chciano internować ani aresztować, ale według władzy ich obecność na wolności zagrażała systemowi komunistycznemu. Stworzono więc obozy wojskowe pod namiotami, w skrajnie złych warunkach atmosferycznych (listopad 1982 – luty 1983), by w ten sposób złamać element

antysocjalistyczny. W obozach tych znalazło się ok. 1200–1600 osób. Nie było to zatem masowe działanie, ale perfidia działań władzy i skutki tych działań, najczęściej zdrowotne dla tam przetrzymywanych, wymagają przypomnienia, aby lepiej zrozumieć proces bezpośredniego wdrażania represji w czasie stanu wojennego i po nim.

Niezwykle istotną kwestią jest próba przedstawienia w formie cyklu wystaw walki społeczeństwa polskiego o przełamywanie monopolu komunistycznej władzy w dostępie do informacji – wystaw przybliżających zjawisko niezależnej prasy podziemnej, której początek datuje się od 1976 roku, czy podziemnego radia, poczynając od radiowęzłów zakładowych z okresu strajków w 1980 roku do stworzenia Radia Solidarność, z systemem regularnego nadawania w eter. W tym zakresie dostrzegam realną konieczność współpracy z organizacjami kombatanckimi, jak Stowarzyszenie „Godność”, Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna czy niezwykle zaawansowana w pracach badawczych i popularyzatorskich nad drukami zwartymi, ciągłymi czy akcydensowymi Fundacja Dokumentacji Czynu Niepodległościowego.

Z pewnością w ciągu każdego roku powinna pojawiać się przynajmniej jedna nowa wystawa stacjonarna. Wystawy multimedialne, publikowane i udostępniane za pośrednictwem strony WWW IDS, będą organizowane w zależności od możliwości osobowych w Wydziale Merytorycznym oraz wygenerowanych oszczędności pochodzących z dotacji podmiotowej. Planowane jest również od 2020 roku uruchomienie cyklu wystaw przybliżających bohaterów Solidarności, Solidarności Walczącej oraz nurtów organizacji opozycyjnych i niepodległościowych. Cykl rozpocznie wystawa poświęcona pamięci prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego oraz Kornela Morawieckiego. Każda z nich oraz następne organizowane w kolejnych latach będą tłumaczone na języki obce, wysyłane i pokazywane między innymi w polskich placówkach badawczych, dyplomatycznych oraz instytucjach kultury zajmujących się badaniem i rejestrowaniem aktywności i dążeń niepodległościowych narodów i państw.

Dostrzegam konieczność organizacji wystaw artystów Solidarności. Miejscami tych ekspozycji powinny być obiekty lub przestrzeń publiczna w Polsce związana i kojarzona z Solidarnością. Jest wielu niezwykle utalentowanych lub do dziś nawet bezimiennych artystów, którzy wykonywali wiele druków ulotnych, plakatów, projektów znaczków poczty podziemnej Solidarności, a także wielu utalentowanych artystów malarzy, rysowników, rzeźbiarzy czy fotografików i filmowców. Organizacja tych wystaw będzie nie tylko pretekstem do pokazania estetyki i idei projektów, ale też próbą dotarcia do autorów oraz przywrócenia

autorstwa wielu znakomitym dziełom nadającym niepowtarzalną wartość kolekcjom muzealnym i archiwalnym.

W zakresie edukacji w pierwszej kolejności stawiam na działania skierowane do młodzieży szkół zarówno podstawowych, jak i ponadpodstawowych oraz studentów kierunków humanistycznych szkół wyższych. Niewątpliwie jednym z najlepszych miejsc do działań dydaktycznych są przestrzenie bezpośrednio związane z historią. Taką symboliczną przestrzenią jest wspomniana Sala BHP Stoczni Gdańskiej, kolebka Solidarności. Dziś jest to zorganizowane muzeum ze znajdującymi się w nim artefaktami historycznymi o wysokiej wartości poznawczej i silnej atrybucji miejscowej. W tym celu niezbędne będzie nawiązanie stałych relacji z placówkami edukacyjnymi, nauczycielami, wykładowcami oraz opiekunami dzieci i młodzieży, którzy mają możliwość prowadzenia autorskich programów nauczania poza szkołą lub uczelnią.

Na etapie organizowania IDS w dziedzinie ogólnopolskich konkursów historycznych będziemy korzystać z doświadczeń Fundacji Centrum Solidarności na zasadzie współorganizatora, co zostało już potwierdzone dwustronną umową. FCS od lat realizuje szeroki program edukacyjny oparty np. na corocznej ogólnopolskiej Olimpiadzie Solidarności. Impreza ta jest w istocie rozłożonym na etapy egzaminem dla uczniów szkół ponadpodstawowych, w którym uczestnicy mają możliwość wykazania się szeroką wiedzą historyczną o Solidarności i wydarzeniach w Polsce z lat 1970–1989. Zwycięscy uczniowie w etapie finałowym, ogólnopolskim otrzymują m.in. indeksy na wyższe uczenie. Niewątpliwie doświadczenie współpracy z podmiotami, które wypracowały i utrwaliły swój model aktywności w obszarze edukacji, będzie skutkowało szybkim wprowadzeniem Instytutu w przestrzeń aktywności o tym profilu, dając możliwość nawiązania kontaktów, identyfikacji graficznej, dystrybucji materiałów informacyjnych w ramach wewnętrznej strategii popularyzującej aktywność IDS. W następnych latach będziemy stawiać na budowanie i rozwijanie własnych pomysłów edukacyjnych. W tym zakresie program w szczególności będzie opracowany przez Wydział Merytoryczny IDS.

Instytut ogłosi również konkurs na najlepszą pracę magisterską z zakresu wiedzy o opozycji antykomunistycznej i NSZZ „Solidarność”, skierowaną do studentów historii, politologii, socjologii i ekonomii. Pierwsza edycja konkursu odbędzie się w 2022 roku. Wyróżnione prace zostaną wydane drukiem.

Działania edukacyjne i popularyzatorskie będą też prowadzone z wykorzystaniem nowoczesnych form, takich jak kanał YouTube (np. wypowiedzi świadków historii i naukowców), Facebook (drobne konkursy, przypomnienie wydarzeń, prezentowanie zbiorów muzealnych, artefaktów i dokumentów), strona internetowa (scenariusze dla nauczycieli, zapisy z wykładów, debat). Będą stosowane także formy sprawdzone i popularne, takie jak kilkietapowe konkursy i pokazy filmów. Prowadzenie działań edukacyjnych w okresie pierwszych dwóch lat poza Trójmiastem będzie utrudnione z powodu niewielkiego zatrudnienia w Wydziale Merytorycznym oraz braku własnych środków transportu. Stąd też promowane będą w tym okresie działania zmierzające do wykorzystywania dostępnych przestrzeni, jak Sala BHP Stoczni Gdańskiej czy bazylika św. Brygidy, oraz w ramach kooperacji gościnnie w siedzibach innych instytucji. Większość aktywnych działań IDS będzie wspierana przez nowoczesne technologie i media z wprowadzaniem informacji do Internetu.

.....

Działalność naukowa

Działalnością naukową zgodnie z kompetencjami będzie się zajmował Wydział Merytoryczny pod kierownictwem pracownika o wysokich kompetencjach i doświadczeniu zawodowym. Skład personalny Wydziału pozwoli na realizowanie celów badawczych i naukowych w obszarze, który wyznacza statut IDS. Badania naukowe będą skierowane m.in. na głębsze poznanie wybranych zagadnień dotyczących historii Solidarności w latach 1980–1989 w regionach NSZZ „Solidarność”, branżach, grupach zawodowych oraz społecznych.

Efekty badań będą publikowane w formie artykułów naukowych oraz w serii monografii, a także popularyzowane na konferencjach naukowych – ogólnopolskich i międzynarodowych.

Oprócz serii monografii będzie istniała seria wydawnictw źródłowych, w której ukażą się tomy z dokumentami, m.in. ze zbiorów Archiwum Historycznego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, opatrzone obszernym wstępem naukowym i aparatem krytycznym.

Wydawane będą w języku angielskim zbiory ważniejszych źródeł oraz opracowania. Publikacje będą dostępne w formie tradycyjnej – papierowej i elektronicznej.

W perspektywie kilku najbliższych lat planowane jest rozpoczęcie wydawania własnego czasopisma o profilu naukowym, interdyscyplinarnym, współpracującym z naukowcami z

kraju i zagranicy. Publikowane w nim będą m.in. artykuły analityczne i syntetyczne, dotyczące przemian historycznych oraz postaw jednostek i zbiorowości na przestrzeni lat.

Planujemy przygotowanie podręcznika do historii NSZZ „Solidarność”. Do tej pory nie ma w ofercie edukacyjnej wydawnictwa, które mogłoby być wprost wykorzystywane przez nauczycieli do lekcji historii najnowszej. W podręczniku skierowanym do uczniów szkół średnich znajdzie się pełen zestaw tematów od genezy Solidarności po obalenie komunizmu. Bogaty w ikonografię i teksty źródłowe będzie stanowił bogate źródło wiedzy, a jego nowoczesna forma i postać, także elektroniczna, będzie gotowym narzędziem pracy dla nauczyciela.

W ramach współpracy z podmiotami zewnętrznymi, wykorzystując ich wiedzę, doświadczenie, osobiste kontakty czy wręcz pamięć historyczną, należy dążyć do stworzenia bazy informacyjnej o stworzonych na przestrzeni lat źródłach filmowych dotyczących Solidarności i ludzi Solidarności. Aktualnie żadna z instytucji w kraju nie stworzyła mapy filmów o Solidarności. Roboczo można taki projekt nazwać Filmową Wikipedią Solidarności. Celem takiego działania miałyby być mapa z maksymalnie pełną informacją o temacie, czasie wytworzenia, wytwórcy (autorach), miejscu przechowywania (udostępniania) oraz możliwości pozyskania oryginałów lub kopii, również do wykorzystywania przez IDS do celów statutowych.

W dobie społeczeństwa informacyjnego i potrzeb szybkiego wyszukiwania informacji, jak i zalewu nieprawdziwych danych konieczne jest stworzenie bazy wiedzy o Solidarności. Na stronie internetowej IDS będziemy umieszczać hasła, kalendaria i inne materiały dotyczące poszczególnych zagadnień związanych z NSZZ „Solidarność” i opozycją antykomunistyczną. Stworzymy także bazę bibliograficzną książek i artykułów naukowych, polskich i zagranicznych, do której w przyszłości sięgać będą badacze. Obecnie trwają prace koncepcyjne w tym zakresie. W przyszłym roku pojawią się pierwsze publikacje w Internecie.

.....

Zarządzanie zbiorami

Instytut w chwili tworzenia tego programu nie posiada zbiorów. Fizycznie nie jest w posiadaniu własnej siedziby oraz takich pomieszczeń jak archiwum czy biblioteka. IDS zgodnie ze swoją działalnością statutową i możliwościami finansowymi będzie dążył do utworzenia własnego

archiwum. Przy archiwum powinna działać pracownia naukowa, w której będzie można korzystać z materiałów przekazanych lub pozyskanych przez IDS. Przy każdym archiwum powinna funkcjonować podręczna biblioteka, wyposażona w podstawowe pomoce naukowe, wydawnictwa źródłowe, książki wydawane współcześnie, oraz pracownia do opracowywania materiałów archiwalnych i do digitalizacji zbiorów.

Instytut powinien gromadzić archiwalia oraz muzealia każdego typu, ze ścisłym ukierunkowaniem na lata 1980–1990, choć dla zrozumienia fenomenu Solidarności cezura czasowa będzie traktowana szerzej. Najważniejsze są archiwalia aktowe, szeroko rozumiana dokumentacja pisana, wytworzona przez struktury związku zarówno w okresie legalnej działalności (1980–1981), jak i w okresie po delegalizacji w grudniu 1981 roku, aż do czasu przemian politycznych. W skład archiwaliów wchodzi również dokumentacja wizualna i dźwiękowa.

Do dokumentacji wizualnej należy zaliczyć wszelkiego rodzaju druki, jak: plakaty, afisze, ulotki, grafikę w postaci rysunków, grafik powielonych, fotografie, w tym negatywy oraz materiały filmowe. W tym zakresie gromadzenie, zabezpieczanie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów będzie się opierało na efektywnej pracy pracowników etatowych Wydziału Merytorycznego. Digitalizacja jest jedną z form zachowania materiałów źródłowych. Umożliwia również szybką i uniwersalną dostępność oraz szeroki wachlarz możliwości wykorzystania przy zachowaniu i ochronie praw autorskich w ramach działalności statutowej IDS. W zakresie digitalizacji dostrzegam konieczność pozyskania partnerów zewnętrznych, posiadających bardzo wartościowe zbiory filmowe, które oczekują na możliwość cyfrowego zabezpieczenia oraz wykorzystania do działań badawczych, naukowych, edukacyjnych i wystawienniczych.

Materiały wytworzone przez NSZZ „Solidarność”, czy szerzej przez opozycję antykomunistyczną, są rozproszone po całym świecie. Z jednej strony wynika to z rozmiarów ruchu Solidarność, z drugiej strony z jego losów. Stan wojenny był główną przyczyną tego, że materiały archiwalne znalazły się w tak licznych i różnych miejscach. Obecnie znajdują się one w Komisji Krajowej, regionach, komisjach zakładowych NSZZ „Solidarność”, w IPN, ECS, Ośrodku KARTA, Fundacji Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, w archiwach państwowych, kościelnych, bibliotekach miejskich i uniwersyteckich, stowarzyszeniach, fundacjach i u osób prywatnych. Wiele materiałów znajduje się poza granicami Polski. Część została wywieziona w trosce o ich zachowanie, część tam powstała, bo NSZZ „Solidarność”

miał swoje zagraniczne przedstawicielstwa (Brema, Bruksela, Paryż), powstawały także organizacje pomocowe dla związku.

Realne fizyczne scalenie tak rozproszonego zasobu jest niemożliwe. Możliwe jest natomiast scalenie idealne – na poziomie ewidencyjnym. W archiwistyce stosuje się tę metodę, gdy nie można fizycznie zgromadzić w jednym miejscu określonego materiału archiwalnego. Pierwsze próby działań w tym kierunku podjęło Archiwum Historyczne Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w 2013 roku, organizując konferencję „Rozproszone archiwa” w Sali BHP Stoczni Gdańskiej. Jednoznacznie wybrzmiało na niej, że właśnie takie działanie jest najbardziej potrzebne, aby zgromadzić wiedzę o archiwaliach NSZZ „Solidarność”. Przygotowanie informatora byłoby czymś absolutnie nowym i niezwykle potrzebnym na rynku badawczym. Z pewnością podniosłoby prestiż IDS, bo jest to praca trudna, długoletnia, wieloetapowa i wymagająca szerokiej wiedzy nt. rozproszenia tych archiwaliów, którą mają pracownicy IDS. Informator powinien mieć formę cyfrowej bazy informacji i postać drukowaną, z pewnością wielotomową.

Równolegle należy prowadzić akcję informacyjną o gromadzeniu archiwaliów przez IDS. Z upływem czasu, gdy funkcjonowanie IDS będzie coraz bardziej widoczne, będzie wzrastać zaufanie do naszej jednostki i coraz częściej będą się pojawiać kolejni darczyńcy. To naturalny proces. Niemniej trudno jest zaplanować precyzyjnie strategię zakupów, bo nie ma np. antykwarycznie powszechnego lub uregulowanego „ryнку obrotu solidarykami”. Zdarzają się, co jakiś czas, możliwości nabycia zbioru czy kolekcji, ale są to raczej rzadkie okoliczności. Instytut, mając wykwalifikowanych pracowników, potrafiących ocenić wartość naukową oferowanych materiałów, będzie każdą taką możliwość analizował i jeśli uzna, że zakup danego materiału archiwalnego jest pożądany, to go dokona.

Niezwykle istotne jest prowadzenie bardzo intensywnych działań związanych ze sporządzaniem wspomnianych już notacji. Ponieważ relacje głównych bohaterów zostały już wielokrotnie uwiecznione, należy zejść niżej i odnaleźć w Polsce powiatowej i gminnej uczestników strajków, protestów i głodówek. Pomocne w dotarciu do takich osób powinny być stowarzyszenia kombatanckie, komisje emerytów i rencistów przy zarządach regionów NSZZ „Solidarność” czy Sekretariat Emerytów i Rencistów NSZZ „Solidarność”. Ze względu na upływający czas najbliższe lata są kluczowe dla gromadzenia tego typu świadectw.

.....

Zarządzanie instytucją

Zarządzanie instytucją związane jest ze schematem organizacyjnym oraz regulaminami normującymi procedury i sposób postępowania wewnątrz IDS. W najbliższym roku zatrudnienie nie będzie przekraczało 15 osób, co ma wpływ na stosowanie przepisów regulujących możliwość organizacji i funkcjonowania reprezentacji pracowniczej w zakładzie pracy (nie zachodzi konieczność zastosowania układu zbiorowego). Struktura Instytutu opiera się na dwóch wydziałach: Merytorycznym i Finansowo-Administracyjnym, na ich czele stoją kierownicy. Na czele IDS stoi dyrektor oraz wicedyrektor. Dyrektorowi bezpośrednio podlega główna księgowa.

Wysokość płac wynika z założeń wynagradzania w instytucjach kultury podległych właściwemu ministrowi, a w bezpośrednim wymiarze definiują je możliwości budżetu IDS, a ten określa wysokość ustalonej dotacji podmiotowej.

Zasady komunikacji wewnętrznej pomiędzy pracodawcą a pracownikami w IDS opierają się na zasadach transparentności, dialogu, otwartości, lojalności, solidarności i wzajemnego poszanowania.

.....

Majątek nieruchomy

Instytut Dziedzictwa Solidarności nie posiada żadnej nieruchomości. W niedalekiej przyszłości konieczne będzie zakupienie obiektu, który stanie się siedzibą, bądź pozyskanie takiego, który pozwoli na efektywne i skuteczne realizowanie założeń statutowych oraz rozwojowych, wynikających z planów rocznych. Instytut pozostaje w organizacyjnej i intencyjnej gotowości, aby w chwili pojawienia się niezbędnych środków pieniężnych w budżecie państwa zakupić nieruchomość na terenie miasta Gdańska.

Aktualnie istnieje możliwość porozumienia i podpisania stosownej umowy pomiędzy założycielami Instytutu, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Komisją Krajową NSZZ „Solidarność”, będącą prawnym właścicielem Sali BHP Stoczni Gdańskiej, w sprawie jej umownego pozyskania dla IDS. Niezbędne jest wzajemne procedowanie szczegółów umowy w możliwie najbliższym czasie. Możliwość przyszłego zarządzania Salą BHP Stoczni Gdańskiej,

kolebką Solidarności, będzie nie tylko prestiżem i zobowiązaniem, ale da niezwykle silny atut wzmacniający sens działań i aktywności IDS.

.....

Inwestycje

W ramach działalności Instytutu inwestycje można określić szeroko. Przede wszystkim należy do nich zaliczyć wyposażanie biur w niezbędny sprzęt umożliwiający działalność na podstawowym poziomie. W okresie wydatkowania środków z przydzielonej dotacji IDS wyposażył się (pięć pomieszczeń biurowych) w podstawowe zaplecze techniczne i sprzętowe, dzięki któremu możliwa będzie realizacja założeń wynikających z zapisów statutu oraz rozwijanie własnej działalności merytorycznej i programowej.

W 2020 roku, w chwili uruchomienia specjalnych środków budżetowych IDS będzie dążył do pozyskania nieruchomości na własną siedzibę. Możliwości i zasady wydatkowania przydzielonej z budżetu państwa puli środków pieniężnych na ten cel reguluje obowiązujące dyrektora i IDS prawo zamówień publicznych. Na rok 2020 została zagwarantowana w formie umowy dotacja podmiotowa w łącznej wysokości 4 milionów złotych.

Szczegółowy plan wydatków oparty na dotacji podmiotowej w wysokości 4 mln zł zostanie przesłany osobną korespondencją, trybem określonym przez Dyrektora Departamentu Finansowego MKiDN.

.....

Komunikacja zewnętrzna

Komunikacja zewnętrzna będzie wynikała z procesu realizacji zadań ustalonych programem w obszarze każdego roku. Będzie się opierała na potencjale osobowym, organizacyjnym i finansowym IDS, a bezpośrednio będzie wynikać z zaangażowania i pomysłowości

pracowników merytorycznych właściwego działu. Komunikacja zewnętrzna będzie dopasowana do grup odbiorców będących odbiorcami określonych działań IDS. Komunikacja powinna odbywać się za pośrednictwem narzędzi nowoczesnych, najpopularniejszych, a także dostępnych technicznie, organizacyjnie i finansowo. Wszelkie działania w tym zakresie powinny być spójne i opierać się na proporcji między użytymi środkami a spodziewanymi efektami. Równowaga między efektywnością a ekonomią jest w tym przypadku najważniejsza. Jako narzędzie do realizacji posłużą nowoczesne możliwości technologiczne. W myśl tych założeń od 2019 roku działa strona: www.ids1980.pl, również profil Facebook: www.facebook.com/instytutdziedzictwasolidarnosci/ oraz Twitter: [//twitter.com/instytutdziedz1](https://twitter.com/instytutdziedz1). W 2020 roku wystartujemy z kanałem YouTube, za którego pośrednictwem chcemy publikować notacje ze świadkami historii oraz materiały edukacyjne i promocyjne IDS.

.....

Gospodarka finansowa

Podstawą przychodów Instytutu jest określona przez właściwego ministra dotacja podmiotowa. Obecnie jest to jedyne źródło przychodów IDS. Możliwości wsparcia Instytutu przez budżet państwa rozkładają się wielopłaszczyznowo, między innymi poprzez dotacje celowe lub kreślone w programach MKiDN granty lub środki unijne, a także pochodzące od innych instytucji wspierających. Instytut może o nie wnioskować i w wyniku przeprowadzenia procedur może je otrzymać.

Statut IDS daje możliwość perspektywicznego generowania przychodów z prowadzenia własnej działalności. W pierwszej kolejności taka możliwość pojawi się w chwili, kiedy IDS będzie dysponował własną nieruchomością, obiektem budowlanym. Ponadto planowane włączenie Sali BHP Stoczni Gdańskiej do IDS może dać atut w postaci możliwości komercyjnego korzystania z zajmowanych powierzchni. Oczywiście warunkiem jest w tym przypadku wypracowanie porozumienia między założycielami IDS, czyli Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Gdyby udało się zawrzeć takie porozumienie, to posiadanie rezerwy powierzchniowej zarówno we własnej nieruchomości, jak i w Sali BHP Stoczni Gdańskiej pozwoli na wynajmowanie pomieszczeń i tym samym generowanie dodatkowych przychodów. Ponadto w Sali BHP Stoczni Gdańskiej

znajduje się powierzchnia handlowa w formie punktu sprzedaży pamiątek, księgarenka z antykwariatem oraz punkt małej gastronomii. Powierzchnia ta jest integralną częścią obiektu. Tak zagospodarowana przestrzeń daje możliwość generowania kolejnych przychodów, które mogą się stać częścią kapitału niezbędnego do realizowania przyszłych celów statutowych IDS.

Z przychodami mogą się wiązać konkretne plany inwestycyjne. Strategicznie ważna dla IDS Sala BHP Stoczni Gdańskiej potrzebuje w przyszłości nakładów związanych z energetyką obiektu. Modernizację należy przeprowadzić w taki sposób, aby dzięki zainstalowaniu właściwej technologii wygenerować oszczędności, które perspektywicznie przełożą się na zmniejszenie kosztów utrzymania. Jedynym źródłem energii w Sali BHP jest prąd elektryczny, który jest wykorzystywany do utrzymania obiektu w pełnej gotowości, do wentylacji i ogrzewania kubatury. Sala BHP jest przemysłowym, rewitalizowanym obiektem o znacznym stopniu zapotrzebowania na ciepło w okresie od października do maja. Inwestycja w nowe technologie, takie jak fotowoltaika, zainstalowanie w obecny system inteligentnego sterowania BMS (Building Management System) czy automatyka oświetlenia wystawienniczego, z całą pewnością wygeneruje zauważalne oszczędności w skali roku.

Działalność gospodarczą dopuszcza statut Instytutu, niemniej realne jest prowadzenie tego typu działalności dopiero po zakończeniu wszystkich procesów organizacyjnych. W roku 2020 i w latach następnych podstawą utrzymania, przychodów będzie dotacja podmiotowa określona przez MKiDN.

Współpraca krajowa i zagraniczna

Współpraca w kraju powinna opierać się na wzajemności oraz określonej umownie i programowo wymianie doświadczeń między instytucjami i podmiotami, których celem statutowym jest działanie na rzecz dziedzictwa Solidarności. Ważne jest, aby współpraca, którą będziemy nawiązywać, była poparta doświadczeniem i reputacją partnera. W pierwszym etapie organizowania naszego Instytutu dopuszczamy angażowanie się w projekty, które trwają z powodzeniem od wielu lat. Przykładem może być wspomniana wola nawiązania współpracy z Fundacją Centrum Solidarności. Kolejnym przykładem jest współpraca z Video Studio Gdańsk (VSG), które dysponuje pokaźną kolekcją nagrań własnych oraz pozostających w prawnej dyspozycji VSG. Nagrania wideo to historia zamknięta w kadrach obrazu i w

dźwięku, materiał o niezwyklej wartości historycznej i poznawczej. Możliwość współpracy w zakresie digitalizacji tego zasobu oraz sporządzenia umów, które pozwolą IDS na wykorzystywanie ich do wszystkich aktywności statutowych, oceniam jako jeden z priorytetów. Za współpracą z VSG kryje się fundament działalności na styku ochrony dziedzictwa, zabezpieczania archiwaliów oraz efektywnego rozwijania programu edukacyjnego i promocji realizowanej dzięki pozyskanemu cyfrowemu zasobowi. Część zbioru VSG wciąż czeka na digitalizację. Upatruję w tym szansy dla IDS na pozyskanie źródeł nieupowszechnionych, posiadających znaczną wartość poznawczą.

Przy organizacji wszelkich aktywności statutowych będziemy w pierwszej kolejności korzystać z najbliższych naturalnych możliwości, które daje nam Archiwum Historyczne Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” (AHKK), bogate w zasób archiwalny obejmujący pełen przekrój działalności NSZZ „Solidarność”. Współpraca z tym archiwum otwiera również istotne pole do realizacji celów wydawniczych, zarówno na poziomie publikacji źródeł, jak i wydawania prac naukowych, które powstaną z wykorzystaniem zasobu AHKK. Naszą współpracę będziemy opierać na relacjach z archiwami państwowymi, instytucjami posiadającymi zbiory archiwalne oraz doświadczoną kadrę (Instytut Pamięci Narodowej, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności, Ośrodek KARTA, Europejskie Centrum Solidarności, organizacje pozarządowe, kombatanckie, sieć archiwów państwowych czy prywatne i państwowe kolekcje w kraju i za granicą).

Współpraca poza granicami kraju powinna opierać się na misji popularyzacji znaczenia Solidarności z punktu widzenia przemian systemowych oraz wartości uniwersalnych, które cechowały Solidarność jako zjawisko w konkretnych warunkach historycznych. Główną przesłanką powinny być działania na rzecz docierania do ludzi i zbiorów, pozyskiwanie i prawna możliwość wykorzystania ich w ramach działalności statutowej IDS. Należy dążyć do tego, aby pamięć i materialne dziedzictwo nie zaginęło czy wręcz nie zostało zniszczone. Upływający czas w tym obszarze działa na naszą niekorzyść. Należy wykorzystać czas i środki, aby jak najwięcej materiałów pozyskać i zabezpieczyć, żeby przekazać je następnym pokoleniom.

Uważam, że główny nurt kontaktów zagranicznych powinien opierać się na poszukiwaniu wspólnych płaszczyzn doświadczenia historycznego, a także na poszukiwaniu uniwersalnych wartości i idei, które legły u podstaw narodzin Solidarności. Jednym

z najważniejszych wyróżników aksjologicznych jest postawa biernego oporu. W polskich realiach postawa ta wyływała również z etyki chrześcijańskiej i społecznej nauki Kościoła katolickiego, a globalnie jest wartością uniwersalną, humanistyczną. Należy pamiętać, że bierny opór i tożsamą z nią doktrynę *non violence* stosowano jako formę walki z reżimami wewnątrz różnych krajów. Tak też w różnych epokach i różnych krajach na świecie doktryna ta stawała się jedną lub najważniejszą i najefektywniejszą formą walki społeczeństwa z opresją rządów czy systemów sprawowania władzy. Ta forma walki w warunkach politycznych i społecznych, w jakich żyli Polacy na początku lat 80., była definiująca dla Solidarności od pierwszego strajku do końca lat 80. – oznaczała działanie bez używania przemocy. Z drugiej strony Solidarność to również idea samoorganizacji społeczeństwa, świadomej i trwałej postawy skupionej wokół wartości najważniejszych dla narodu i jego dążeń wolnościowych. Solidarność to umacnianie tożsamości narodowej wyływającej z państwowej i kulturowej spuścizny poprzednich epok, różnych dróg sięgania po wolność Ojczyzny. Warto zatem o tym opowiadać i szukać partnerów zewnętrznych zwłaszcza tam, gdzie doświadczenie historyczne i metody oporu względem opresji rządów, autorytarnych form sprawowania władzy lub systemu narzuconego z zewnątrz były podobne – w Europie i na świecie. Będziemy się starali nawiązać kontakty z zagranicznymi instytucjami naukowymi, takimi jak Instytut Badań Europy Wschodniej przy Uniwersytecie Bremeńskim, Instytut Piłsudskiego w Ameryce, Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Fundacja Archivum Helveto-Polonicum we Fryburgu. Przygotujemy folder informacyjny o zadaniach i funkcjonowaniu IDS, prześlemy go ambasadom RP i organizacjom polonijnym, polskim szkołom i kościołom. Mam nadzieję, że nawiązane kontakty zaowocują wspólnymi przedsięwzięciami, w których będziemy prezentować nasze wystawy i publikacje. Będziemy włączać się w działania i akcje organizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych czy Narodowe Centrum Kultury promujące za granicą NSZZ „Solidarność” i jego dokonania w obaleniu komunizmu.

.....

Gdańsk, dnia 10 lipca 2020 r.
(miejsce i data, podpis kandydata)

